

Polecenia podsumowujące

1. Wymień przyczyny wojny trzydziestoletniej.
2. Opisz etapy wojny trzydziestoletniej.
3. Wyjaśnij wpływ wojny trzydziestoletniej na sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą w Europie.

Sytuacja religijna w Rzeszy na przełomie XVI i XVII w.

Od 1555 r. do początków XVII w. względna tolerancja religijna.
 Od początku XVII w. pogarszanie się sytuacji religijnej w Rzeszy.
 1608 – powstanie Unii Ewangelickiej.
 1609 – utworzenie Ligi Katolickiej.

Defenestracja praska i wojna trzydziestoletnia (1618–1648)

1609 – wydanie przez cesarza Rudolfa II listu majestatycznego, gwarantującego czeskim protestantom pełną tolerancję religijną.
 Naruszenie postanowień listu majestatycznego przez cesarza Macieja i króla Czech Ferdynanda.

1618 – defenestracja praska i wybuch wojny trzydziestoletniej.

Etap czeski (1618–1623)

- 1620 – bitwa pod Białą Górą zakończona zwycięstwem wojsk cesarskich
- represjonowanie uczestników buntu przez cesarza

Etap duński (1624–1629)

- porażka wojsk duńskich w bitwie pod Lutter am Barenberge
- 1629 – wycofanie się Duńczyków z wojny

Etap szwedzki (1630–1634)

- początkowo sukcesy armii szwedzkiej, wkroczenie do Bawarii
- 1632 – bitwa pod Lützen zakończona zwycięstwem Szwecji i śmiercią Gustawa II Adolfa

Etap francuski (1635–1648)

- działania wojenne Francuzów na dwóch frontach – hiszpańskim i w Rzeszy
- 1642 – bitwa pod Breitenfeld, porażka armii cesarskiej
- 1643 – bitwa pod Rocroi zakończona zwycięstwem Francuzów

Pokój westfalski

1648 – zawarcie pokoju westfalskiego.

Główne postanowienia

- cesarstwo niescentralizowaną konfederacją kilkuset państw i państwówek
- uznanie przez cesarza niepodległości Szwajcarii i Republiki Zjednoczonych Prowincji
- Alzacja i trzy biskupstwa przyłączone do Francji
- przyznanie Szwecji Pomorza Przedniego z wyspą Rugią i odszkodowania finansowego od Rzeszy
- przekazanie Brandenburgii m.in. Pomorza Tylnego

Skutki wojny trzydziestoletniej

Polityczne

- wzmocnienie władzy politycznej Habsburgów
- sekularyzacja polityki

Społeczne

- spadek populacji Rzeszy o 15–20%
- klęski głodu i epidemie dziesiątkujące ludność

Gospodarcze

- zapaść gospodarcza państw Rzeszy
- zniszczenie wsi i miast spowodowane plądrowaniem ich przez wojska
- psucie pieniądza
- problem wypłaty żołdu dla wojsk

Polecane publikacje

- Z. Anusik, *Gustaw II Adolf*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 2009.
 W. Biernacki, *Biała Góra 1620*, Gdańsk: Oficyna Wydawnicza Finna, 2006.
 P.H. Wilson, *Wojna trzydziestoletnia 1618–1648. Tragedia Europy*, tłum. M. Kapałczyński, Oświęcim: Wyd. Napoleon V, 2017.

